

נקודה למחשבה

מחשבה אקטואלית
מפרשת השבוע

פרשת פינחס

זו מלמד אותנו רש"י בכירושו: כיון ששמע משה שאמר לו המקום תן נחלת צלפחד לבנותיו, אמר: הגיע שעה שאתבע צרכי, שיירשו בני את גדולתי. אמר לו הקב"ה: לא כך עלתה במחשבה לפני כדאי הוא יהושע ליטול שכר שמושו שלא מש מתוך האהל וזהו שאמר שלמה יוצר תאנה יאכל פריה.

משה שוב מקווה, אולי כמו שנחלת צלפחד ניתנת לבנותיו, יכול הוא להוריש את גדולתו הרוחנית לבניו, גרשם ואליעזר. אך גם לכך השי"ת מסרב. יהושע, הוא המנהיג הבא. התלמיד הגדול, לא הבנים הביולוגיים.

לאחר שמתחנו קו בין שלושת האירועים הסמוכים, נוכל לחפש יחד את המסרים היסמויים, אלו המסתתרים בתוך הפסוקים ומלמדים אותנו, דעה בינה והשכל.

פרשת בנות צלפחד אינה הפעם הראשונה בה אנו נפגשים עם היכולת להוריש ולהנחיל חלקות אדמה לדורות הבאים. אבל זו הפעם הראשונה בה התורה משתמשת במונח 'העברה'. והעברת את נחלת אביהן להן.

מה פירושה של המילה 'העברה'? כותב רש"י: על שם שהבת מעברת נחלה משבט לשבט שבנה ובעלה יורשין אותה.

אין מעבירים?

מבט חטוף על קריאת 'רביעי' בפרשת השבוע לא יעורר בליבנו תמיהה.

שלושה אירועים. לא קשורים זה לזה.

בנות צלפחד מקבלות מענה. אביהן, צלפחד, מת והשאיר רק בנות. הן פנו למשה, ביקשו נחלה ככל בני השבט. משה הקריב את משפטן לפני ה' וכעת, בתחילת 'רביעי', מגיעה התשובה: **כִּן בְּנוֹת צִלְפַּחַד דְּבַרְתְּ נָתַן תְּתֵן לָהֶם אַחֲזַת נַחֲלָה בְּתוֹךְ אַחֵי אֲבֵיהֶם וְהַעֲבַרְתְּ אֶת נַחֲלַת אֲבֵיהֶן לָהֶן** (במדבר כז).

התורה
למי
בעצמו
לפני שהוא רואה
בעצמו 'חכם'

האירוע השני הוא פרטי. משה רבינו עולה אל הר העברים ורואה את ארץ ישראל. **וַרְאִיתָה אֶתְּהָ וְנִאֲסַפְתָּ אֶל עַמֶּיךָ גַּם אֶתְּהָ כַּאֲשֶׁר נִאֲסַף אֶהְרֹן אַחִיךָ** (שם, יג).

לאחר מכן מלמדת אותנו התורה על מינוי יורשו של משה, יהושע בן נון. **וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה קַח לְךָ אֶת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ וְסִמַּכְתָּ אֶת יָדְךָ עָלָיו** (שם, יח).

לכאורה, אין קשר בין שלושת האירועים. אבל רש"י במקום מתאר את ההתרחשויות 'מאחורי-הקלעים'.

על העליה להר העברים כותב רש"י בשם הסיפרי: **למה נסמכה לכאן? כיון שאמר הקב"ה 'נתן נתן להם' אמר, אותי צוה המקום להנחיל שמא הותרה הגזירה ואכנס לארץ? אמר לו הקב"ה: 'גזרתי במקומה עומדת'.**

משה רבינו חשב, קיווה, אולי הגזירה התבטלה? אולי מילותיו של השי"ת מלמדות שהוא בעצמו ינחיל את הארץ? כמענה למחשבות אלו הורה לו הקב"ה לעלות אל ההר ולראות את הארץ מרחוק. לראות כן, להיכנס לא.

מלבד מחשבה זו, משה הגיע למסקנה נוספת מפרשת בנות צלפחד. גם על מסקנה

יהושע הוא האבטיפוס של התלמיד, זה שיכול לקבל את התורה ולהעבירה הלאה לדורות הבאים. הוא לא היה בהכרח מוכשר יותר מהאחרים (עיינו במאמר 'תורה אורי לבעל יחפץ חיים'). הוא פשוט השקיע יותר. הוא לא מש מתוך האוהל, דאג לקבל את המקסימום האפשרי מרבו ומורו, משה.

תורת ה' נמסרת מדור לדור. צורת הלימוד ודרך העיון מגודרים ומוגבלים על פי שבעים הפנים שנמסרו למשה, ממנו ליהושע וכן הלאה. התורה עוברת למי שרואה בעצמו 'תלמיד' לפני שהוא רואה בעצמו 'חכם'. מי שמשקיע, מי שמבין שיש לו מה ללמוד, מי שמסוגל לקבל מרבו אורחות חיים ותוכחות מוסר, הוא זה שיכול להיות ה'מוטבי' להעברת התורה. זה שמקבל וזה שיש לו את הכח להעביר הלאה.

אבל נשים לב למשפט בו מסיים רש"י את דבריו: 'זהו שאמר שלמה נוצר תאנה יאכל פריה'. יהושע מסמל את 'נוצר התאנה', זה שמגדל את עץ התאנים. התורה נמשלה לתאנה. רוב הפירות מגיעים לבשלות בזמן אחיד. הענבים מתבשלים יחד, הזיתים מתבשלים יחד, כך שזמני המסיקה, הקטיף, הקציר והבציר הינם זמנים של סיפוק אדיר. העבודה קצובה ושלב קטיפת הפירות ברור גם הוא.

התאנים, לעומת זאת, מתבשלים אחד אחד. אין יום בו האדם הולך לעץ ואוסף את כל מה שהשקיע. כל יום הוא צריך לחזור לעץ, לטפח עוד ועוד ולאסוף לאט-לאט פירות בשלים.

התורה אינה חכמה שניתן ללמוד בזמן קצוב. אין מכסת לימודים מסודרת שמי שעובר אותה הופך להיות 'חכם' שיוגע את התורה כולה. כל יום יש מה ללמוד, כל יום צריך לחדש. אין 'זבנג וגמרנו'. העבודה היא יומיומית, וגם הסיפוק הוא יומיומי.

על מנת שהתורה תעבור אלינו עלינו ללמוד מדרכיו של התלמיד הגדול, יהושע. לא לוותר, להשקיע עוד ועוד, ולדעת שהמסע לעולם לא נגמר. בהצלחה!

המצב הרגיל והתקין הוא שיהכל נשאר במשפחה. הנכסים עוברים בירושה מאב לבנו וממנו לבניו הוא עד סוף הדורות. אבל ישנה סיטואציה בה המצב הרגיל משתנה. עושים 'העברה'. השדה יוצאת ממקומה הטבעי ועוברת הלאה, אל שבט אחר. אל משפחה שלא הכירה את חלקת האדמה הזו. בגלל הצעד אותו בחרה בת השבט האחר לעשות הנחלה 'עוברת' הלאה, משתייכת מהיום למישהו אחר.

לאחר שאנו מכירים היטב את פירושה של המילה 'העברה', נוכל לעבור אל האירוע הבא. עלייתו של משה אל ההר.

לאיזה הר עלה משה? כאן נקרא ההר 'עברים'. במקומות אחרים בתורה הוא מכנה 'הר נבו'. מדוע כאן בוחרת התורה לציין את כיוני העברים?

ייתכן שיש לכך קשר הדוק לשיעור הבלשני אותו למדנו ממש עכשיו. משה המבקש להיכנס לארץ ולהשפיע באופן פיזי על עם ישראל לומד שיש דרך אחרת להנחיל את מורשתו. להעביר. מרום הר העברים מלמד השי"ת את הרועה הנאמן כי המורשת אינה עוברת רק בדרכים מקובלות, באמצעים פיזיים ודרך קשר בילוגי. דברי התורה 'עוברים' משבט לשבט וממשפחה למשפחה. הם לא קשורים לייחוס או לקשר משפחתי. כל מי שמעוניין להשקיע וללמוד מוזמן ליטול את כתר התורה ולהתעטר בה בעצמו.

כאשר משה מבקש שגדולתו תעבור לבניו, אומר לו השי"ת כי התוכנית היא אחרת. יהושע, זה שהתאמץ כל השנים, זה שלא מש מתוך האוהל, הוא זה שינהיג את העם.

כי התורה אינה 'ירושה' במובן הגנטי שלה. אין 'משפחות אצולה' שרק להם ניתנה התורה, אין שבטים שיש להם בעלות יתירה על התורה.

ולמי עוברת התורה?

רוצים להעיר? להאיר? | אתר 'נקודה למחשבה • הגות ומחשבה יהודית' | מוזמנים לפנות בטלפון: 054-849-6992 | nekudalemachshava.co.il

מעוניינים לקבל 'נקודה למחשבה' בכל שבוע למייל? כתבו לכתובת moshe.oppen@gmail.com